

ULOGA I MJESTO PREVOĐENJA U STRUČNIM STRANIM JEZICIMA

Glavni je cilj učenja stranog jezika na visokoškolskoj razini, kao predmeta općih programskih osnova, da se studenti — budući stručnjaci u pojedinim strukama odnosno znanstvenim disciplinama koje studiraju, osposobe da bi mogli s razumijevanjem čitati stručne tekstove iz svog područja studija.

Budući da stručni tekstovi obiluju kompliciranim vokabularom i sintagmama te specifičnim jezičnim strukturama s kojima se studenti obično nisu susreli za vrijeme svog prethodnog školovanja, a najčešće su, osim toga, i sadržajno kompleksni, nije ih moguće obrađivati uobičajenim nastavnim metodama. Važno je, naime, da se i nastavnik i student uvjere da je obavijest teksta u izvornom jeziku potpuno jasna. Taj cilj se najbolje i u najkraćem mogućem vremenu postiže prevođenjem teksta.

Problem je, međutim, kako da se studenti osposobe za čitanje stranog stručnog teksta s razumijevanjem. Naime, da bi mogli započeti prevođenjem u funkciji razumijevanja teksta, potrebno je da dobro poznaju »opći« strani jezik, koji su, pretpostavlja se, već svladali u osmogodišnjoj i srednjoj školi. Vrlo često, međutim, nije tako, i nastavnik se već na početku nastave na visokoškolskoj razini susreće s problemom nedovoljnog predznanja studenata u stranom jeziku. Osim toga, na tom je stupnju učenja stranog jezika mnogo izraženija neujednačenost poznavanja stranog jezika, koja pogotovo djeluje negativno na motivaciju za učenje stranog jezika. Ako tome pridodamo teškoće na koje student nailazi u stručnom tekstu, i to ne samo jezične (specifičan vokabular i gramatika) već i sadržajne (složenost stručne obavijesti), — uz malen broj nastavnih sati — problem njihova osposobljavanja za stjecanje sposobnosti čitanja stranog stručnog teksta s razumijevanjem postaje zaista složen.

Početna je faza pripremanje materijala, tj. stručnih tekstova, skripata, udžbenika itd. koji će se upotrebljavati u nastavi. U početnoj nastavi na tom stupnju, uzevši u obzir prije istaknute probleme i teškoće u nastavi: slabo predznanje, neujednačenost u poznavanju stranog jezika, jezične specifičnosti stručnih tekstova (vokabular, gramatika), složenost stručne obavijesti i poznavanje određene struke, bilo bi potrebno upotrebljavati »opće« stručne tekstove koji su jednostavniji, a ulaze u nekoliko srodnih disciplina (humanističku, tehničku, ekonomsku itd.). Ti tekstovi ne bi smjeli biti jezično previše komplicirani, ali ni simplificirani, već normalni tekstovi pisani za govornike određenog govornog područja. Isto je tako važno da ti tekstovi budu suvremeni i zanimljivi te da u njima studenti mogu naći sadržaje koji ulaze u njihovu struku, da ih time potaknu na dalje čitanje tekstova sličnih sadržaja. A takvi se tekstovi mogu naći u suvremenoj stručnoj literaturi. Potrebno je nadalje da tekstovi budu obrađeni dobrim vježbama, kako bi studenti mogli ne samo nadoknaditi i utvrditi poznavanje »općeg« stranog jezika već i uvježbavati i svladati leksiku i jezične strukture koje su posebno važne u stručnim tekstovima. U toj bi se fazi posebno isticali i uvježbavali »neprozirni« prijevodi (ekvivalencija jezičnih jedinica). U prevođenju bi se pogotovo kontrastirale i analizirale one jezične jedinice u izvornom jeziku koje se prevode ili se mogu prevoditi ekvivalentnim jezičnim jedinicama na materinji jezik, npr. odnosna rečenica u izvornom je-

ziku i jeziku — cilju. U toj bi fazi bilo potrebno da svi studenti, a pogotovo oni slabiji, svladaju i utvrde osnovni vokabular i jezične strukture koje nisu svladali u prethodnom školovanju, a istodobno da se počnu navikavati na specifičan vokabular i strukture stručnog jezika. Moglo bi se uvježbavati i prevođenje s materinjeg na strani jezik, pogotovo prevođenje istih ili sličnih jezičnih struktura.

U naprednoj fazi učenja stranog jezika upotrebljavali bi se jezično i sadržajno »kompliciraniji« stručni tekstovi (veći broj stručnih termina, specifičnije i teže jezične strukture koje se često ne mogu prevesti ekvivalentnim jezičnim strukturama na materinji jezik, složeniji stručni sadržaj itd.). U nastavi bi pri prevođenju tih tekstova bilo potrebno da se osim »prozirnih« prijevoda upotrebljavaju i »neprozirni« prijevodi (obavijesna ekvivalencija). Na taj bi se način isticala mogućnost ili potreba prevođenja određene jezične strukture izvornog jezika raznim jezičnim strukturama materinjeg jezika, ili obratno. U prevođenju bi se isticao sadržaj obavijesti, a kontrastirale bi se razne jezične strukture u izvornom jeziku i jeziku — cilju kojima se ta obavijest može jezično oblikovati. Tako bi se, na primjer, neka obavijest mogla u hrvatskom ili srpskom jeziku izraziti odnosnom rečenicom s antecedentom, dok bi se u engleskom upotrijebio infinitiv:

djeca koju treba odgojiti ↔ *children to bring up*;

ili, u našem jeziku odnosna rečenica s antecedentom, a u engleskom dvije imenice:

brodovi što su lovili kornjače ↔ *turtle boats*;

ili, u našem jeziku odnosna rečenica s antecedentom, a u engleskom pridjev s imenicom:

mjehuri koji su se prelijevali duginim bojama ↔ *iridescent bubbles*.

Naravno, u svim ovim primjerima izvorni jezik može biti engleski odnosno hrvatski ili srpski jezik, tj. u vježbama može se prevoditi s materinjeg na strani jezik ili sa stranog na materinji jezik. U toj fazi bilo bi potrebno posebno obratiti pažnju prevođenju stručnih termina i specifičnih struktura stručnog jezika, pogotovo zato što bi se upotrebljavali jezično i sadržajno sve kompliciraniji tekstovi koji bi obuhvaćali sve uža stručna područja. Mogli bi se prevoditi i duži tekstovi usmenim (brzim) prevođenjem, pri čemu bi svaki student bio zadužen za pojedini dio teksta.

U naprednoj fazi učenja stranog jezika pogotovo bi došla do izražaja potreba da nastavnik dobro poznaje svoj vlastiti i strani jezik, kao i struku iz koje obrađuje stručne tekstove. Može se pretpostaviti da će i studenti u toj fazi učenja stranog jezika u funkciji struke već bolje poznavati i samu struku i strani jezik koji uče, i da će se prevođenje u funkciji razumijevanja stranog stručnog teksta postepeno razvijati u sposobnost čitanja stranog stručnog teksta s razumijevanjem.